

Information

Information om köp av aktier, kapitalförsäkring och andra värdepapper

Allmänt

För ställföreträdare dvs gode män, förvaltare , särskilt förordnade vårdnadshavare och förmyndare (föräldrar) gäller vissa regler i föräldrabalken (FB) vid placering av den enskildes (den omyndiges eller huvudmannens) tillgångar.

Reglerna har tillkommit för att skydda den enskildes tillgångar och avsikten är att undvika spekulation och riskfyllda placeringar. I föräldrabalken 12 kap 4 § anges:

Den enskildes medel skall i skälig omfattning användas för hans eller hennes uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. De medel som inte används för sådana ändamål skall placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning.

Nedan beskrivs de regler som gäller då en ställföreträdare vill köpa aktier eller andra värdepapper. Med värdepapper avses bl.a. aktier, IPS, pensionsförsäkring, kapitalförsäkring, vissa obligationer och andelar i värdepappersfonder, räntebevis, derivat etc. Beskrivningen nedan anger aktier, men reglerna är i princip desamma för alla värdepapper i den mån det inte finns undantag, vilka berörs nedan.

Viktigt är att det är huvudmannens intresse som ska vara styrande vid placering i värdepapper – inte anhörigas intresse etc.

Omyndiga barn- föräldrar/förmyndare

Fri föräldraförvaltning- huvudregeln finns i FB 13:1

Om en omyndigs tillgångar understiger 8 gånger prisbasbeloppet (för 2013 är beloppet 356 000 kr) gäller det som kallas fri föräldraförvaltning dvs föräldrarna behöver inte till överförmyndaren redovisa hur de skött sin förvaltning. Om förvaltningen en gång överstigit 8 basbelopp och blivit s.k. kontrollerad förvaltning krävs att tillgångarna kommit att understiga 4 basbelopp för att förvaltningen ska bli fri.

När fri föräldraförvaltning gäller kan föräldrarna för barnets pengar fritt köpa aktier, andelar i värdepappersfond och obligationer för barnets räkning. Förmyndarna ska dock iakttaga regeln om trygg placering och skälig avkastning rörande tillgångarna. Förmyndarna får aldrig ge bort barnets tillgångar.

Det finns undantag i den fria förvaltningen. När förmyndaren för barnets räkning vill köpa fast egendom och bostadsrätt eller ta upp lån fordras alltid överförmyndarens samtycke. Att ta upp lån för att köpa aktier torde sällan tillstyrkas av överförmyndaren.

Om barnet fått medel på ett visst sätt genom t.ex. genom arv, försäkringsmedel, skadestånd, pensionsförsäkring etc. ska medel över 1 prisbasbelopp sättas in på ett s.k. överförmyndarspärtrat konto. Det innebär att förmyndaren inte utan överförmyndarens samtycke kan ta ut medel trots den fria föräldraförvaltningen.

Kontrollerad föräldraförvaltning

Om barnets tillgångar överstiger 8 prisbasbelopp ska föräldrarna anmäla detta till överförmyndaren. Om denna beloppsgräns överskrides blir föräldrarnas förvaltning kontrollerad enligt FB 13:2. Förvaltningen kan också bli kontrollerad om t.ex. en gåvogivare eller testator föreskrivit att gåvan ska stå under överförmyndarens kontroll.

När det gäller kontrollerad förvaltning gäller att förmyndarna får köpa andelar i värdepappersfond samt vissa obligationer för barnets räkning utan ett särskilt samtycke från överförmyndaren. För mer exakt information kan du läsa nedan under god man-förvaltare då reglerna är desamma.

Om du som förmyndare vill placera barnets tillgångar på *annat sätt* tex. i aktier eller i en kapitalförsäkring måste överförmyndaren lämna sitt samtycke.

Överförmyndaren gör ingen bedömning av om den ena eller andra aktien ska få köpas så länge aktien finns på den svenska OMX-börsen. Överförmyndaren ska tillse att tillräcklig trygghet finns för tillgångarnas bestånd och torde ej lämna samtycke till placering utanför s.k. reglerade marknadsplatser. Det innebär att placering normalt sett inte medges på MTF-handelsplattformar såsom First North, Aktietorget etc. Överförmyndaren kan ha synpunkter på om en stor andel av barnets tillgångar placeras i aktier eller om tillgångarna placeras i ett enstaka aktieslag.

Vid större aktieinnehav kan det förekomma att överförmyndaren istället för att pröva varje enskilt förvärv ger ett generellt samtycke. Beloppsgränser kan sättas upp under en viss tidsperiod.

Köp av en *kapitalförsäkring* fordrar i sig ett samtycke från överförmyndaren. Det vanligaste är att försäkringen innehåller olika fonder. Om försäkringen innehåller aktier och föräldrarna bestämmer vilka aktier som försäkringen ska innehålla från tid till annan, fordrar förändringar av aktieinnehavet överförmyndarens samtycke. Föräldrarna får inte genom en fullmakt överlåta åt annan att bestämma innehållet i kapitalförsäkringen. Reglerna gäller också för god man/förvaltare.

Föräldrarna/förmyndarna kan sälja aktier utan överförmyndarens samtycke då försäljning anses minska risken för tillgångarnas bestånd.

Introduktion- nyemission

Introduktion av nya aktier på börsen kan ibland ske genom ett erbjudande till allmänheten

eller genom en emission till befintliga aktieägare. Om omyndiga barn tilldelas aktier ska följande iakttas

- Barnet är ägare till aktierna och föräldrarna kan inte genom att använda sina medel för betalning betrakta aktierna som sina egna
- Ska barnet låna pengar av sina föräldrar för att betala aktierna måste en god man förordnas. Föräldrarna kan inte företräda barnet i denna rättshandling. Det är överförmyndaren som förordnar god man.
- Barnet kan inte ta upp lån utan överförmyndarens samtycke. Den gode mannen ska ansöka om samtycke.
- Om barnet tilldelas aktier kan barnet genom den gode mannen sälja aktierna till föräldrarna. Försäljningen ska ske till dagskurs och barnet ska tillgodogöras ev. kursvinst. Avräkningsnota ska upprättas mellan föräldrar och barn genom den gode mannen.

Gode män och förvaltare

Underrubriken Allmänt ovan finns grundreglerna beskrivna. Placering av huvudmannens tillgångar får *utan* överförmyndarens samtycke ske i vissa obligationer, fonder etc. Då ställföreträdaren bara ska ha tillgång till ett transaktionskonto så måste ställföreträdaren begära ett uttagsmedgivande för att köpa tex. fonder trots att samtycke inte behövs. Omplacering mellan fonder och omplacering mellan spärrade konton fordrar inte överförmyndarens samtycke. Alla *andra placeringar* fordrar samtycke från överförmyndaren. Det innebär att placeringar i aktier, kapitalförsäkring, pensionsförsäkring, IPS etc *fordrar* överförmyndarens samtycke.

Du kan läsa mer ovan under Kontrollerad förvaltning då reglerna i princip är desamma som för omyndiga.

Förvärv av obligationer och andelar i värdepappersfond, specialfonder.

Obligationer

En obligation är ett räntebärande skuldebrev som visar att innehavaren lånat ut pengar till staten, en kommun, en bank eller ett företag. Gode män, förvaltare och förmyndare kan utan överförmyndarens samtycke förvärva obligationer. Det gäller dock endast obligationer som utfärdats eller garanteras av stat, kommun eller Sveriges allmänna hypoteksbank, Svenska skeppshypotekskassan eller av bank eller av ett kreditmarknadsföretag enligt lagen om bank och finansieringsrörelse. Det kan också gälla utländsk bank. För både obligationer och fonder finns den exakta beskrivningen i FB 13:5 och 14:5.

Värdepappersfonder

Utan överförmyndarens samtycke får tillgångar placeras i i andelar i värdepappersfonder och i andelar i utländska fondföretag som är underkastade lagar som stämmer överens med dem som gäller för värdepappersfonder. Det finns lagreglerat hur värdepappersfonder ska placera sina tillgångar bl.a. får det inte finnas för stora tillgångar i enskilda aktieslag. Det är därför

som riskerna anses mindre än innehav i enskilda aktier.

Nationella fonder/specialfonder

Denna typ av fonder får ha en friare placeringsinriktning än värdepappersfonder och anses därför som mer riskfyllda placeringar. Det fordras därför överförmyndarens samtycke till placering i nationella fonder/specialfonder.

För att se hur en fond är klassificerad kan du fråga banken eller söka på Finansinspektionens hemsida under – Tillstånd- Företagsregistret- klicka sedan på ”Visa per kategori”.

Samråd

En god man/förvaltare ska enligt FB 11:5 alltid inhämta samtycke från sin huvudman om denne inte är ur stånd att ge uttryck för sin mening.

Av FB 12:7 framgår att en förmyndare ska höra den omyndige om denne fyllt 16 år i ”viktiga frågor”. Gode män och förvaltare ska enligt samma paragraf i viktiga frågor höra den enskilde och dennes make/sambo.

Av FB 16:9 framgår: Innan överförmyndaren tar ställning till om samtycke ska lämnas till en förvaltningsåtgärd av större vikt, ska den omyndige, om han eller hon fyllt 16 år, eller den som har god mannen eller förvaltare samt den enskildes make eller sambo och närmaste släktingar beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsförlust.

Blanketter

Under Samverkande överförmyndare hittar du en ansökningsblankett.